

ročník 20

regionálny mesačník

číslo 6

jún 2010

PREDSTAVUJEME MESTÁ A OBCE NOVOHRADU

NOS Lučenec v rámci monitoringu miest a obcí regiónu uvádza cyklus „**Predstavujeme mestá a obce Novohradu**“. Ide o reportáže zamerané na oblasť miestnej kultúry. Pokračujeme obcou:

DIVÍN

ktorý sa môže pýšiť, že viac ako 200 rokov mal výsady mestečka.

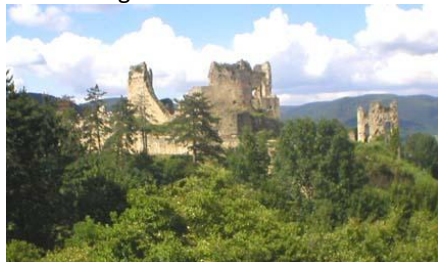
Ukážka novohradského nárečia z Divína: Ach, bodaj skapala, račej ni je hodná, aby son jej meno do úst zav. Nuš, tá moja suseda zhora. Ej, veť ti tá má jazyk za celý regiment. No, ale ja sa musín ponáhľať, lebo son lačný ani vlk.

(zdroj: J. Žilka: Divín-História a pamiatky)

História:

Táto jedinečná obec je atraktívnou nielen v letnej turistickej sezóne, vďaka známej vodnej nádrži Ružiná, ale aj zaujímavými kultúrnymi pamiatkami. Prvá písomná zmienka o obci Divín je z 2. 4. 1329. História tejto podhradskej obce priamo súvisí s históriou **hradu**.

Bol postavený v 13. storočí, ale údajne na hradnom kopci stálo dávno predtým slovanské „hradisko“. Vybudovali ho pravdepodobne ako jeden zo strážnych bodov na obranu pred maďarskými kočovníkmi. Hrad vlastnilo niekoľko významných rodov. V 13. storočí to boli Kačicovci, potom Tomajovci, Lošonciovci. Od roku 1535 sa ho zmocnili Balašovci - Žigmund I. Balaša.

Tento ho prepustil bratovi Melchiorovi. Turci ho dobyli 28. júla 1575, vtedy bol

majiteľom Ján Balaša. Hrad bol pod tureckou nadvládou až do 26.11.1593. Od r. 1598 vlastnil Žigmund I. Balaša. V polovici 17. storočia ho zdedil Imrich III. Balaša, známy ako násilnícky zemepán či lúpežný rytier. Bolo to najhoršie obdobie pre Divín lebo za jeho panovania napokon cisárske vojsko vyhodilo divínsky hrad do povetria. Od r. 1686 Štefan I. Ziči a potomkovia jeho rodiny boli majiteľmi panstva až do roku 1945.

Divín je skutočne historická obec, čo dokazuje osem historických pamiatok. Renesančný **kaštieľ** so štyrmi baštami bol vybudovaný na prelome rokov 1670 a 1671. Prešiel zložitým vývojom, ale od roku 1992 je v správe obce.

V centre obce sa nachádza dvojvežový **kostol Všetkých svätých**, ohradený vysokým kamenným múrom. Z 18. storočia pochádza kaplnka sv. Anny postavená pod hradným múrom a od r. 1780 je pútnickým *miestom*. *Zaujímavou pamiatkou je aj Rímsko - katolícka fara* a v roku 1761 boli na ňu umiestnené **slnčné hodiny**, najstaršie v Novohrade. *Od fary vedie križová cesta* končiaca tromi križmi na Kalvárii.

Slnčné hodiny

Ďalšou pamiatkou je budova bývalej cirkevnej školy z r. 1864. Okrem toho sa tu nachádzajú zvyšky hrádka, ktorý plnil úlohu pevnosti.

Obyvatelia boli poznačení historickými udalosťami, prežívali turecké obdobie či protihabsburské povstania. Divín mal v r. 1650 právo trhov a jarmokov, ktoré mali svoje termíny 13. 1. (Juliánsky jarmok), 18. 3. (Tomášovský), 10. 5. (Filipovský), 26. 7. (Svätoanenský), 18. 10. (Lukášovský).

Nachádzal sa tu mlyn a v 18. st. panský pivovar. S obcou ako podhradím súvisela aj tradícia remesiel. Už v r. 1659 fungoval obuvnícky cech, neskôr krajčírsky a kožušnícky. Divín sa preslávil ako centrum fajkárskeho remesla. Nenahraditeľnou škodou po vojne sa stalo vyrúbanie okrasných drevín v bývalej Pánskej záhrade, žiaľ podobné kroky sa stali aj v iných lokalitách Novohradu. Dnes by to bolo určite vzácna prírodná lokalita.

Podľa Pamätnej knihy obce Divín sa v pamäti tunajšieho ľudu zachovali dve povesti o vzniku divínskeho hradu.

Podľa prvej chcel obec Divín aj s hradom založiť jeden slaviansky vodca, keďže však nechcel priniesť obeť lesnému duchovi, bol stále hatený vo svojej práci a čo robotníci cez deň postavili, to

Pokr. zo str.1

DIVÍN

lesný duch v noci zničil. Konečne jeden stariec navrhol, že tento duch sa len vtedy dá odstrániť, keď najbližšie ráno zamurujú do základov jedno dieťa. To sa i stalo a v stavaní mohli nerušene pokračovať. Pre tento divoký čin tu zdržujúci sa ľud nazval toto miesto Divínom.

Podľa tej druhej, založil divínsky hrad jeden zo siedmich neznámych vodcov a keďže pri vybudovaní tohto hradu mu pomáhali diabolští duchovia, z vďačnosti tento hrad pomenoval Divínom.

Súčasnoscť:

Erb obce Divín je charakterizovaný nasledovne: „V modrom štíte na striebornom trojvrší strieborný holub so zlatou ratolesťou. Trojvršie je ovenčené dvomi podobne štylizovanými, dolu zlatou stuhou previazanými zlatými ratolesťami. Pred stredným vrchom je medzi dvomi zlatými výhonkami zlatý krížik, pred bočnými vrchmi je po šesť zlatých lupenov.“

Starostom obce je **Ján Koza** a v tejto funkcii pôsobí 5 volebné obdobie.

P. Koza pri odovzdávaní diplomov

Divínčania majú jasnú predstavu o tom, ako by mala ich obec vyzeráť. Dokazuje to aj hlavná myšlienka spracovanej koncepcie „Divín ako kultúrno-rekreačná obec“. Historické zázemie priam určuje vývoj obce aj do budúcnosti a predstavy, že by sa Divín mohol stať mestekom historického rázu, sú viac ako reálne. Podarilo sa im doslova nemožné, obec získala grant za takmer 2, 5 mil. EUR na projekt „**Rekonštrukcia a obnova kaštieľa v obci Divín**“. Taktiež získali prostriedky na obnovu námestia vo výške 885 tis. EUR a majú vypracovaný projekt na Komplexné dobudovanie rekreačnej zóny pri vodnej nádrži.

Takto by mal vyzeráť kaštieľ po rekonštrukcii. Na spodnom obrázku zrekonštruovaná časť vodnej nádrže.

V Divíne bol aj v minulosti bohatý kultúrny život. Existovala tu verejná knižnica, v r. 1943 - 49 bol postavený KD. Vedúcim Osvetovej besedy bol Mikuláš Mózer. Už v r. 1960 (50. výročie) bol zriadený divadelný súbor Javor, ktorého predsedom bol Vojtech Papp. Zvyky a obyčaje boli spájané nielen s kresťanskou tradíciou, ale aj s poverami. Na Luciu, čiže sviatok bosoriek, dievčatá hádzali halušky s menami. Prvá, ktorá vyplávala na povrch uvarená, mala prezradiť meno budúceho muža.

Pri OZ je zriadená aj kultúrna komisia, ktorej predsedom je Marcel Karman. Kultúrnu oblasť teraz zabezpečuje knižnička **Mária Strečková**, ktorá za dlhoročnú prácu získala Pamätný list od Spolku slovenských knihovníkov a BBSK. V obci sa každoročne konajú podujatia k MDŽ, ku Dňu matiek, MDD a Mesiacu úcty k starším. Najväčším podujatím býva **Leto pod Divínskym hradom**, kde počas dvoch mesiacov pravidelne každý víkend sa konajú rôzne kultúrno - spoločenské akcie na nádvori kaštieľa. V roku 2010 sa uskutočnil už 10. ročník súťaže v streľbe z historickej kuše a 360. výročie udelenia práva na organizovanie trhov a jarmokov pre Divín (1650)

Tradíciou sa stalo organizovanie podujatí v rámci **Medzinárodného novohradského folklórneho a gastronomického festivalu**.

V tomto roku sa v súvislosti s plánovanou rekonštrukciou kaštieľa podujatia presunú do rekreačnej oblasti.

Známi sú aj heligónkari – **Jozef Fízel**, **Jaroslav Kopor** a **Jaroslav Žilka**, ktorý zabáva aj na svojom ozenbuchu. Tradíčné remeslá majú svoje zastúpenie ešte aj dnes, výrobe historických zbraní (kuša, luk) sa venuje **Štefan Kocúr**. Ale sú to aj ďalší – umelecký kováč **Rastislav Kunska**, ľudový rezbár **Jozef Fridrich**, výtvarník **Ivan Janický** a **Mikuláš Žilka**, ktorý okrem košíkov vyrába aj poľovnícke nože.

V obci pracuje aj **Spevokol** pri Dennom centre pod vedením PaedDr. Fridrichovej.

Dobrá činnosť vyvíja folklórny súbor **Bachtale čáve - Šťastné deti**. Ide o zoskupenie detí z rómskych rodín pod vedením manželov Havrlových. V súčasnom období má súbor 11 členov a vznikol 15. apríla 2007.

Pokr. str. 3

Veľmi dobre funguje **Klub slovenských turistov JAVOR** pod vedením Júliusa Martinského. Pri nich pracuje **Lukostrelecký klub Divín**, tento obdivuhodne reprezentuje nielen obec ale aj Novohrad. Členovia sa zúčastňujú súťaží doma i v zahraničí. Klub sa venuje aj streľbe z historickej kuše. Každoročne organizuje v rámci Stretnutia pod Divínskym hradom súťaž v streľbe z historickej kuše, na ktorej sa zúčastňujú súťažiaci z celého Slovenska.

Predsedom je Juraj Koreň. Poslednou akciou bola lukostrelecká súťaž – 8. 5. 2010.

Veľa návštevníkov priláka aj letný hudobný festival **ORANGE JOJ MUSIC SUMMER** Ružiná, uskutoční sa 23. -24. júla 2010 a tí čo ho navštívia určite neobanujú. S Divínom je spojených niekoľko významných osobností: **Ján Rimaj**, evanjelický kňaz, spisovateľ a diplomat. **Ľudovít Novák**, historik a pedagóg, bol autorom prvých vedeckých prác o minulosti a pamiatkach Divína. **Mikuláš Moyzes**, hudobný skladateľ, organista a pedagóg. **Mária Turňová**, rod. **Plvačková**, vynikajúca speváčka a sólistka opery. **Ladislav Šášky**, dlhoročný riaditeľ Historického múzea SNM v Bratislave, významný pamiatkár. Práve v tomto roku oslávi 70. výročie aj **Belo Felix**, hudobný skladateľ a vysokoškolský pedagóg, ktorý komponuje predovšetkým scénickú hudbu pre divadlá. Osvetový pracovník, herec a režisér **Vlado Sadílek** sa narodil pred 65. rokmi taktiež v Divíne. Divínsky rodák je aj z obrazoviek TV známy moderátor **Ľudovít Jakubove** alias **Mravec**, ktorý občas vo svojich vystúpeniach aj obec spomenie.

Okrem spomínanej vodnej nádrže ponúka obec pre návštevníkov aj iné prírodné zaujímavosti. Je to najmä jaskyňa Mara Medvedia, náučný chodník – Tuhársky kras a prírodná rezervácia – pobrežie Ružinej.

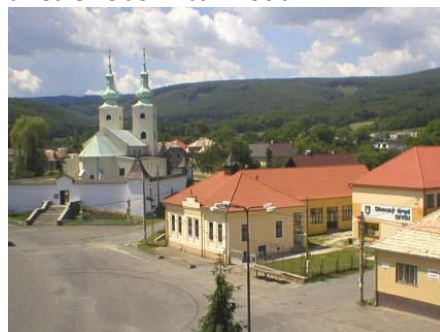
O obci bolo vydaných viacero publikácií, spomenúť je potrebné knihu „Divín-

História a pamiatky“ autorom, ktorej je Ján Žilka. V tom istom roku (1999) vydal Ján Sivok knihu „Divín - Tajomstvá histórie“. A práve teraz, 29. mája 2010, sa konal krst najnovšej publikácie „**Divín – svedkovia histórie**“, autormi sú Ján Sivok a Michal Šimkovic. Pôvodne sa ho mala zúčastniť aj posledná žijúca obyvateľka divínskeho kaštieľa, **grófká Katarína Pálffyová**. Žije v súčasnosti vo Viedni a jej spomienkam je venovaná osobitná kapitola.

Dominanty Divína

Základné informácie sa dajú získať aj v turisticko-informačnej kancelárii – Tele-Dom, ktorí sídli na námestí Mieru a vedie ho JUDr. Ján Nociar.

Časť centra obce

Taktiež na stránkach www.divin.sk, a www.lukostrelci.divin.sk.

Divínčanom držíme palce, aby sa ich veľkolepé plány podarilo úspešne zrealizovať. A veríme, že Divín bude pýchou a skvostom Novohradu, už čoskoro.

Deň matiek

Všetci dobre vieme, že každú druhú nedeľu v máji sa pripomína a oslavuje **Deň matiek**. Prvé a najkrajšie slovo na svete je **mama**. Je to prvé slovo, ktoré človek vysloví a ktoré znie vo všetkých jazykoch sveta rovnako nežne. Ženy prinášajú životu lásku, krásu, hlas detí. V matke je veľká sila, je prejavom pravého rodinného šťastia, ktoré sa naplňa v deťoch v spokojnosti, porozumení, láske a šťastí rodín. Mamina náruč je bezpečím, ktoré dieťa hľadá. Je istotou, ktorá nikdy nesklame.

Hlavnú kampaň na oslavu tohto sviatku začala pani Anna Jarnisová so Spojených štátov, kedy po smrti svojej matky, ale aj vďaka podpore cirkvi sa tento sviatok stal oficiálnym sviatkom. Už starovekí Gréci oslavovali Deň matiek.

V 17. storočí ho uznávali v Anglicku, ale až kongres USA v roku 1914 vyhlásil druhú májovú nedeľu za Deň matiek, ako celonárodný sviatok. Tento dátum prijali aj mnohé iné krajiny sveta.

Symbolom dňa matiek sa stali biele klinčeky, najobľúbenejšie kvety pani Jarnisovej. Tieto kvety predstavujú totiž čistotu, lúbeznosť a prijímanie materinskej lásky ako daru.

Tento sviatok sme si pripomenuli aj v Málinci dňa 9.5.2010

V slávnostnom príhovore starosta obce **Ing. Igor Čepko** zdôraznil úlohu matky. Poďakoval všetkým ženám – matkám za lásku, nehu, trpezlivosť, obetavosť, dobrotu. Za každú presedenú a prebdenú minútu pri detskej postieľke.

Po príhovore sa sála spoločenského domu roztancovala a rozospievala deťmi z materskej a základnej školy.

Matka je prvým vzorom a citovým partnerom, je prejavom pravého rodinného šťastia

Nezabúdajme oslavovať tento sviatok a potešiť svoju matku nielen v tento deň, ale aj v každý iný aspoň milým slovom, milým pohľadom, pohladením, ale aj malou pusou, veď to tak málo stojí a tak veľa zaváži.

Anna Kančová

Ročné obdobia vo zvykoch ľudu

LETNÝ SLNOVRAT poznáme ako obdobie okolo 21. júna. Od nepamäti je sprevádzané obradmi, motivovanými kultom Slnka a ohňa. Mali svoje miesto aj v slovanských kultúrach. K základným zložkám patrili oheň vo viacerých formách. Boli to predovšetkým vatry, okolo ktorých nielen mládež, ale aj ženy a muži spievali, tancovali a často ich preskakovali. Týmto ohňom pripisovali ľudia magicko - očistnú funkciu. Predstavy o klesaní Slnka z vrcholného bodu nebeskej klenby vyjadrovali horiace kolesá spustené z vrchov do dolín. Pri ďalšom type zvykov, ktorým bolo pálenie ľudskej figuríny išlo o náhradu za pôvodné ľudské obete.

JÁN

Zvyky na 24. júna sa nazývali svätajánske alebo jánske a nahradili pôvodné slnovratové. Popri zvykoch súvisiacich so zberom liečivých rastlín a hľadaním pokladov, najväčšiu pozornosť sústreďovali ľudia na ohne. Spievanie starých žien na priedomiach boli známe ešte pred prvou sv. vojnou. Rozjarenosť žien sa často dávala do súvislosti s ukončením prác okolo plátna. Narážky na jánske pitie žien obsahujú staršie piesne z rôznych oblastí Slovenska. V Novohrade posledné dvojveršie znelo: *Keď my také budeme*

aj my pijať budeme.

V Tisovci v druhej tretine 19.st. dievčatá pri vatrách krútili horiace metly a volali: „*Bimbalom, Jána pálime!*“. Každá oblasť mala svojský obsah jánskych piesní a riekaniek. Podľa starších záznamov P. Dobšínskeho, je dôležitý údaj, že v r. 1853 - 55 zapalovali v Brezne vatry na všetkých štyroch svetových stranách. Na východnom Slovensku preskakovali mládenci vatru nahí, čo potvrdzuje rituálno-očistnú funkciu úkonu. Niekde veril, že kto preskočí svätajánsky oheň, dožije sa budúceho roka.

Pastieri považovali 24. jún za svoj stavovský sviatok. Okrem veľkých vatier ho na salašoch oslávili hostinou, na ktorej sa jedla baranina.

Pamätalo sa aj na kultúrne rastliny. Do polí sa dávali uhľiky zo svätajánskej vatry, v Gemerí zase popol. Zvyšky ohorených metiel na druhý deň rozobrali a zapichli medzi kapustu, aby ju húsenice nenapadli. Ľudia verili, že rastliny, ktoré na Jána kvitnú, majú liečivý alebo čarodejnicky účinok. Takmer všade vili dievčatá vence a púšťali ich dolu vodou, ktorej plával najrýchlejšie, mala sa najskôr vydať. Rastliny mali predpovedať aj dĺžku života. V Novohrade natrhali dievčatá králiky a vložili ich medzi obloky. Ktorej kvet bol najviac uvädnutý, tá mala prvá zomrieť. Papradie, známe aj ako čertovo rebro bolo spájané s čarovnou mocou. Verilo sa, že kvitne jedine o polnoci z 23. na 24. júna a kde kvitne, má byť zakopaný poklad. Bazu proti myšiam a potkanom používali aj v Novohrade. Ľudia verili, že v noci pred Jánom tancujú strigy holé na križných cestách. Na strednom Slovensku ženy bez šiat stierali do plachtíček rosu so slovami: „*Beriem úžitok, ale nie všetok*“. Rosa sa používala aj ako kozmetický prostriedok. V lete sa stretávame už len s jednoduchými úkonmi súvisiacimi s poľnohospodárskymi prácami. Hovorilo sa, že Peter a Pavol, ktorých sviatok pripadá na 29. jún, sejú huby.

Zdroj: E. Horváthová: Rok vo zvykoch nášho ľudu

HELIGÓNKY NAD BUDINOU

Riaditeľka NOS p. Ambrušová so starostom P. Čerpákom pri odovzdávaní diplomov

Podujatie je spojením krásneho prostredia a vynikajúcej muziky. V poradí už **XVII. ročník regionálnej prehliadky sólistov heligónkarov** sa konal **8. mája 2010** v Budinej. Začiatok bol plánovaný na 15.00 hodinu a pravidelných návštevníkov zaplnená sála kultúrneho domu už nezaskočí. Ale tí, čo sem zavítali po prvý krát, ostali určite prekvapení. Prehliadku otvorila Mária Ambrušová, riaditeľka Novohradského osvetového strediska v Lučenci a Ing. Marian Čerpák, starosta Budinej.

Hostom programu bol Ján Ambroz a ľudová hudba Borievka z Banskej Bystrice. Celú akciu moderoval už tradične Roman Malatinec, poslanec Banskobystrického samosprávneho kraja. Prehliadky sa zúčastnilo 16 účinkujúcich, ktorí zastupovali štyri generácie, najmladší mal 14 a najstarší 85 rokov. Odborná porota pracovala v zložení: predseda – Anton Budinský, členovia – Mária Fekiačová a Emília Ostrihoňová.

Usporiadateľmi boli BBSK – NOS Lučenec a OU Budiná. Poďakovanie patrí aj viac ako desiatke sponzorov.

S myšlienkou na heligónku prišiel **Milan Gábor**, bývalý starosta obce a zároveň tohtoročný jubilant a preto mu ešte raz aj touto cestou chceme poďakovať a zablahoželať k jeho nedávnej sedemdesiatke.

Pre tých čo heligónku nepoznajú, priblížime aspoň takto: Heligónka je v podstate diatonická harmonika a i spôsob hry na ňu je identický. Rozdiel však je len v tom, že na ľavej (basovej) strane majú vmontované tzv. heligónové basy, ktoré dávajú heligónkam charakteristický hlas

Kde a kedy sa objavila, na to existuje niekoľko verzií. Francúzsky páter Amiot, ktorý žil v 18. storočí, v Číne spoznal vzduchový hudobný nástroj „šeng“. Neskôr istý pán Buschmann v roku 1812 skonštruoval hudobný nástroj, ktorý nazval „handäolina“. Ale až Cyril Demain z Viedne, ako orgánový a klavírny majster, si ako prvý nechal 23. mája 1829 patentovať výrobu nástroja zvaného „accordion“. Niektoré zdroje uvádzajú, že to bol patent na heligónku...

Ľudia - roky - udalosti

Pripomínáme si nedožitú 50. výročie narodenia
lučenskej etnografky Dity Nociarovej

V týchto dňoch si pripomíname nedožitú 50. výročie narodenia významnej lučenskej etnografky a múzejníčky, historičky umenia **PhDr. Dity Nociarovej, rod. Zimáčkovej**, ktorá sa narodila 20. 6. 1960 v Lučenci. Základnú i strednú školu navštevovala v rodnom meste, maturovala v r. 1979 na Gymnáziu BST v triede prof. Zuzany Mieškovej. V r. 1979 - 1983

študovala národopis na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. V r. 1983 - 85 a 1996 - 2009 pôsobila ako samostatná etnografka, neskôr zástupkyňa riaditeľa Novohradského múzea a galérie (NMG) v Lučenci. Medzitým bola jednu sezónu v r. 1995-96 metodičkou pre pamiatky v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Lučenci.

Počas svojho života zrealizovala veľké množstvo libriet a scenárov k rôznym výstavám – Premeny hlíny (1985, 1991), Kresťanské inšpirácie v ľudovom výtvarnom prejave (1998), Krása ľudového textilu (1988, 1994), Ľudový odev a textil zo zbierok Novohradského múzea (1991), Pre úžitok a radosť – prírodné pletivá zo zbierok Novohradského múzea (1994), Koža a kožušina na sto spôsobov (1998), Krása v ohni zrodená – historické sklo zo zbierok slovenských a maďarských múzeí (1999 – spoluautorka) a i. Zameriavala sa aj na etnografický výskum oblasti Novohradu – ľudový interier a bývanie v obci Budiná, novohradské ľudové náhrobníky, ľudová strava vo vybraných obciach Novohradu, história a súčasnosť novohradských sklární a i. Je spoluautorkou publikácie *Tradičná kultúra regiónov Slovenska* (BA, Veda 1998). Jej heslo môžeme nájsť na s. 318-319 v IX. zväzku prestížnej encyklopédie: *Slovník českých a slovenských výtvarných umelcov 1950-2002*, vydaným Výtvarným centrom Chagall v Ostrave v r. 2002.

Nečakaný a náhly odchod Dity Nociarovej mnohých z nás priam zaskočil. Bola to žena činu, ktorá sa obetavo zapájala do všetkého diania, ktoré jej život prinášal. Pravidelne sme sa stretávali na vernisážach výstav v NMG najmä vtedy, keď sme im v rámci Cirkevnej ZUŠ sv. Jána Bosca prispievali vstupným kultúrnym programom. Dita bola zasa stabilným návštevníkom našich žiackych koncertov, ktoré sme organizovali v priestoroch NMG. Sporadicky sme konzultovali rôzne kulturologické témy – významné osobnosti z oblasti múzejníctva a galerijníctva či súvislosti vzťahu výtvarnej a hudobnej kultúry. Možno aj z týchto rozhovorov vyplynula jej účasť na našej zahraničnej koncertnej ceste vo Viedni v máji 2008, na ktorej sa, podľa jej vlastných slov, cítila veľmi dobre.

V novembri 2007 sme v rámci služobnej cesty NMG spoločne vycestovali do poľského mesta Cieszyn na vernisáž

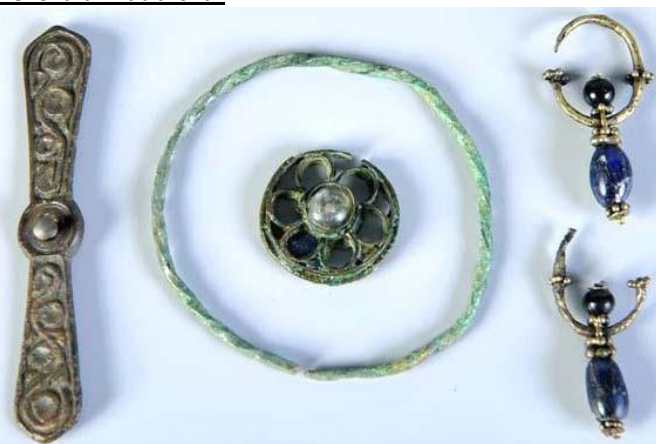
medzinárodnej výstavy súčasnej grafickej tvorby z krajín Višegrádskej štvorky (Poľsko, Česko, Slovensko, Maďarsko). Som rád, že som svojím skromným príspevom mohol aj ja stať pri zrode týchto ušľachtilých aktivít a takto trochu bližšie nahliadnuť do zákulisia práce NMG. Jedným z našich posledných oficiálnych stretnutí bola Dita prítomnosť na mojej 50-ke v decembri 2008. Súčasťou tohto podujatia bolo aj predstavenie mojej knihy *Výberová personálna bibliografia 1985-2008*, do ktorej Dita prispela krátkou charakteristikou mojej osoby. Aj touto cestou jej za to ešte raz ďakujem.

S bolesťou v srdci som vlni v septembri prijal správu, že nás Dita Nociarová navždy opustila. Odišla predčasne, bolo to jej rozhodnutie. Už nikdy viac sa nestretneme v jej pracovni, aby sme prekonzultovali tú či onú tému. Už sa nevidíme na vernisážach či koncertoch, už nevycestujeme na žiadnu služobnú či zahraničnú koncertnú cestu. Zostali nám len spomienky a fotografie. Spomienky na kultivovanú a vzácnu bytosť, ktorá ešte chcela v živote toľko urobiť ... Dite srdce dotýkla 11. 9. 2009 v Lučenci, pochovali ju na tunajšom cintoríne. Nech odpočíva v pokoji!

František Mihály

Noc múzeí vo Filakove s Avarmi a so sv. Štefanom

Hradné múzeum vo Filakove otvorilo dňa 15. mája 2010 (v sobotu) o 19,00 v Bebekovej bašte hradu – v rámci celoštátneho podujatia Noc múzeí a galérií – výstavu „Novohrad v dobe Avarského kaganátu“, ktorá približuje návštevníkom avarsko - slovanské nálezy z územia historického Novohradu zo zbierok šiestich pamäťových inštitúcií zo Slovenska a Maďarska.

Kurátorka výstavy Mgr. Viktória Tittónová pozbierala najzachovalejšie nálezy zo SNM – Múzea bábkarských kultúr a hračiek – hrad Modrý Kameň, Archeologického ústavu SAV – Nitra, Stredoslovenského múzea – Banská Bystrica, Hradného múzea vo Filakove, Maďarského národného múzea v Budapešti a Múzea Ferenca Kubinyiho v Szécsényi.

Pokr. str. 6

Noc múzeí vo Fiľakove s Avarmi a so sv. Štefanom

Dominovali medzi exponátmi 1200 až 1300 ročné bronzové šperky (opaskové kovania, pracky, náušnice, náramky), náhrdelníky z pestrofarebných sklenených korálok a hrobová keramika z nálezísk Prša a Želovce zo Slovenska, Szirák a Ságújfalu z Maďarska.

Vystavenie vzácných bronzových predmetov, ktoré boli spolu na jednom mieste vystavované po prvýkrát, si vyžiadalo zavedenie zvláštnych bezpečnostných opatrení na Fiľakovskom hrade.

Spríevodným podujatím k Noci múzeí bola v Mestskom vlastivednom múzeu beseda s bývalou redaktorkou Slovenského rozhlasu Valériou Agócs moderovaná PhDr. Istvánom Mázikom, súčasným regionálnym spravodajcom vysielania v maďarskej reči, a premietanie dokumentárneho filmu Osemdesiat rokov maďarského vysielania v súvislosti s výstavou Slovenského národného múzea - Múzea kultúry Maďarov na Slovensku pod názvom „Hlas v éteri - 80 rokov maďarského vysielania Slovenského rozhlasu“ o 17.30. V hradnom areáli sa o 20.00 uskutočnilo predstavenie maďarskej rockovej opery o sv. Štefanovi „István, a király“ v podaní divadelnej skupiny gARA - Team a folklórneho súboru Palóc Néptáncgyűttes s osemdesiatimi účinkujúcimi zo Szécsénya, družobného mesta Fiľakova. Faklami osvetlený hrad bol prístupný do 24.00.

Mgr. Attila Agócs

Stávanie mája v Kokave nad Rimavicou
– 1. mája 2010 popoludní postavili členovia folklórneho súboru Kokavan máj. Potom sa uskutočnil kultúrny program, v ktorom sa predstavili folklórne súbory z obce

STALO SA V REGIÓNE :

Krajská tvorivá dielňa

pre neprofesionálnych výtvarníkov, fotografov a filmárov sa uskutočnila v dňoch 14. – 16. mája 2010 v rekreačnej oblasti Kokava –línia, chata Ipeľ.

Lektori stretnutia: neprofesionálni výtvarníci – Doc. PaedDr. Jaroslav Uhel, ArtD., neprofesionálni fotografi – Mgr. Miroslav Zaťko, -neprofesionálni filmári – Mgr. art. Ľubomír Viluda a Mgr. art. Ivan Kršiak

Výtvarná sekcia bola tematicky zameraná na akvarel ľubovoľného námetu, experiment a výtvarné hry. Cieľom bolo využívať prirodzené vlastnosti materiálu, kombinovať výtvarné techniky, experimentovať a tak umocňovať výtvarnú hodnotu prác. Fotografická sekcia: Fotoreportáž, Prvky fotografického designu a Veľkosť obrazov, Video sekcia: Klip

Trojdnňové podujatie sa vydarilo, účasť bola prekvapujúca a podmanivá príroda sa postarala o neobyčajnú atmosféru.

Tvorivá dielňa sa pripravuje každý rok v inom regióne banskobystrického kraja, Hlavným organizátorom tohtoročnej bolo Novohradské osvetové stredisko v Lučenci.

Ádamová Renata

Obrazy maľované srdcom v Kokavskej synagóge: 7. mája 2010 sa konala vernisáž výstavy insitnej maliarky Nataši Mijailovičovej – Kňazovicovej zo Srbskej Kovačice. Na výstave boli inštalované obrazy celej rodiny Kňazovicovej, Jána Kňazovického (jedného zo zakladateľov insitného umenia v Kovačici), jeho dcéry Anny a vnučky Nataši. Výstava bola prístupná do 16. mája 2010.

Detský festival ľudovej hudby - krajská prehliadka detských ľudových hudieb, speváckych skupín, sólistov spevákov a inštrumentalistov sa konala dňa 7. mája 2010 o 13.00 hod. v kultúrnom dome v Kokave nad Rimavicou. Víťazi jednotlivých kategórií postúpili na celoslovenský festival do Likavky.

Sadíme mi máje, čo nám dáte za ne?

Či nás už chlapi neľúbia? Vypyťujú sa dievčence, ktorým ani vlni, ani predvlni nepostavili pred dom máje. Alebo sa boja horárov?. Možno niekde áno. Ale na našom malom Slovensku je ešte stále veľa miest, kde sa chlapi uberajú tmavou nocou do hory, aby pre svoju najmilšiu zoťali ten najkrajší máj. Aspoň horu trochu preriedia, aby sa jej lepšie dýchalo – tvrdia.

Máj pred svojím domom považujú dievčence za vyznanie lásky.

Bolo to tak vždy ?

Kedysi základným prvkom boli mladé prúty, konáre, ale i stromy. Vyjadrovali túžbu mať dobrú úrodu a dostali názov „ májenie “ Rimanania a Gréci dávali pred prvým májom na domy a hospodárske budovy stromčeky ako ochranu pred zlými duchmi a chorobami. **Pokr.str. 7**

Sadíme mi máje, čo nám dáte za ne?

V minulosti stavali **máje** – **stromy** na Turíce a na Jána a to pred kostol, radnicu, hostinec a pred domy popredných mešťanov a vážených osôb ako prejav úcty a žičlivosti. Odtiaľ už nebolo ďaleko k myšlienke postaviť máj aj pred dom milovaného dievčaťa, čo znamenalo, že záujem o dievča je mimoriadne vážny.

Sadíme mi máje, čo nám dáte za ne ?, hoci zriedkavejšie, no i dnes sa spytujú chlapci dievčeniec slovami piesne. A dievčatá im odpovedajú: „ Pálenky hriatej, do krpky naliatej “.

Ani v súčasnosti nezanikli zvyky, ktoré prežili storočia. Obľikli sa však do nového šatu. Sú dediny, kde viaceré máje svedčia o veľkej láske, sú i také, kde iba jeden uprostred obce ohlasuje - *prišiel máj plný zelene, kvetov, lásky.*

30. apríla 2010 v podvečer ožilo májinské námestie, lebo sa išiel stavať máj. Očisteného, pripraveného vyniesli mladenci a chlapi mája na námestie, kde ho dievčatá vyzdobili stuhami. V očakávaní, či to pôjde bez problémov, alebo opäť spadne, ako po minulé roky boli všetky pohľady upreté len na jeden strom na námestí na *máj*. Za doprovodu heligóniek a ľudových piesní bol strom za niekoľko minút na svojom mieste. Večer, keď sa zotmelo sa vyzdobený máj rozsvietil a bude májinske námestie zdobiť do konca mesiaca. Teplý májový večer udržal do neskorej noci pri speve ale aj pri tanci mnohých, ktorí prišli na námestie na stavenie mája. **A. Kančová**

KVET KULTÚRY A UMENIA

Deň kultúry a umenia Banskobystrického samosprávneho kraja spojený s odovzdávaním cien sa uskutočnil 25. mája 2010 v Divadle J.G. Tajovského vo Zvolene. Garantom udeľovania ceny je Odbor cestovného ruchu a kultúrneho dedičstva a zámerom podujatia je slávnostné ocenenie práce a výnimočných tvorivých výkonov nositeľov kultúry a umenia v rámci kraja. Výberová komisia z predložených návrhov nominovala na udelenie ceny 10 laureátov, a to osem jednotlivcov a dva kolektívy. Ceny **Kvet kultúry a umenia** slávnostne odovzdal **Vladimír Maňka**, predseda BBSK. Za náš región získal cenu **Mgr. František Mráz** za dlhodobé výsledky v oblasti výtvarného umenia.

Od roku 1987 žije vo Filakove, kde pôsobí ako učiteľ výtvarného odboru na Základnej umeleckej škole, od roku 2001 ako riaditeľ menovanej školy.

V osemdesiatych rokoch bol členom Krajského štúdia amatérskych výtvarníkov pri KOS v Banskej Bystrici. Od roku 1989 spolupracoval s viacerými časopismi ako technický a výtvarný redaktor, bol spoluzakladateľom komiksového magazínu BUBLINKY a počas jeho trvania i jeho šéfredaktorom. V súčasnosti sa venuje voľnej maliarskej a grafickej tvorbe, karikatúre, komiksu, novinovej a ilustrátorskej tvorbe, typografii a iným výtvarným disciplinám - napr. scénografii v spolupráci s divadelným súborom APROPÓ či návrhom na potlač diplomov, pamätných listov, logá kult. organizácií a pod.

Novohradské osvetové stredisko v Lučenci bolo predkladateľom návrhu na ocenenie a slávnostného udeľovania sa zúčastnili aj pracovníci NOS. Ocenenému aj touto cestou ešte raz srdečne blahozeláme.

Môj farebný svet

Taký je názov výstavy obrazov **Anny Briľakovej** pri príležitosti jej životného jubilea. Vernisáž sa uskutočnila 28. mája 2010 o 15.00 hod. v Malej galérii Domu Matice slovenskej v Lučenci. Pár slov o autorku. Narodila sa v Lučenci. Už od detstva mala rada prírodu. A ako o sebe prezradila, vždy túžila po maľovaní. Chvilu strávené pri tejto záľube sa stali jej najmilšími a najvzácnejšími. Náhoda jej pomohla, aby sa stala členkou okresného štúdia amatérskej výtvarnej tvorby pri NOS v Lučenci. Odvtedy začala svoju tvorbu aj verejne prezentovať na viacerých výstavách – v Lučenci, Modrom Kameni, Filakove či Banskej Bystrici, kde získala aj ocenenie. Pravidelne sa zúčastňuje stretnutí s akad. maliarom Štefanom Balázsom, ale rada chodí aj na viacdnňové tvorivé dielne, ktoré lektorsky vedie doc. Jaroslav Uhel. Každý koníček si vyžaduje aj podporu najbližších a inak to nie je ani v jej prípade. Ale podľa jej vyjadrenia, ak chce niekomu urobiť radosť, daruje mu obraz. Takto sa snaží, aby si aj ostatní mohli zamilovať kvety, stromy a nekonečnú modrú oblohu. **Výstava potrvá do 18. júna a usporiadateľmi sú BBSK – Novohradské osvetové stredisko a Dom MS.**

Kam za kultúrou?

Mesto Lučenec – mestský úrad,
oddelenie kultúry a športu:

4. 6. o 10:00 hod.

– Vernisáž „Szabóov grafický Lučenec“
(Novohradské múzeum a galéria)

16. 6. o 19:00 hod.

– Koncert hudobného zoskupenia
DIABOLSKÉ HUSLE (Kino Apollo)

25. 6. o 18:00 hod. – **Otvorenie sezóny
v Letnom kine – Lučenská všehochuť**
(Amfiteáter v parku)

Novohradské osvetové stredisko, J.
Kármána 2:

28. 5. – 11. 6. – „Môj farebný svet“ –
výstava obrazov Anny Brijakovej
(Dom Matice slovenskej Lučenec)

23. - 24. 6 - **DETI DEŤOM** – vystúpenia
najúspešnejších detských divadelných
súborov (Málinec, Kalinovo, Cinobaňa)

18. 6. **Svetový deň životného prostredia**
(Cinobaňa)

22. 6. **Svetový deň boja proti drogám**
(Lučenec)

21. 6. – Literárny klub **V.L.A.S.** – stretnutie
(NOS Lučenec o 15.30 hod.)

26. 6. HELVETE FEST

– vystúpenia 13. hudobných skupín
(Dvor NOS Lučenec)

Novohradská knižnica

1. 6. – 30. 6. „**Najkrajšie a najlepšie
detské knihy Jari, Leta, Jesene a Zimy na
Slovensku**“ – výstava kníh

Novohradské múzeum a galéria,
Kubíniho námestie 3:

4. – 20. 6. „**Szabóov grafický Lučenec**“ –
XIII. ročník celoslovenskej a VI. ročník
medzinárodnej výtvarnej súťaže s
podtitulom „Živel 1 – voda“ v spolupráci
s Mestom Lučenec a NOS Lučenec

Fiľakovo:

4. - 5. 6. **Európsky týždeň geoparkov**
(Hrad a Novohradské turisticko-
informačné centrum)

5. 6. o 14.00 hod. **Stretnutie Slovákov
v Ratke** (Ratka – baňa)

6. 6. o 19.30 **Divadelné predstavenie
Divadla Thália - „Lokaj Hyppolit“** (MšKS)

XI. Fiľakovské historické hradné hry
(Hradný areál):

26. 6. o 10.00 hod.

IV. Medzinárodná súťaž v historickej
lukostreľbe o titul
„Lukostrelec Novohradu“
a „Obranca Fiľakovského hradu

27. 6. o 10.00 hod.

Jarmok a ukážky ľudového remeselníctva

Spríevodné programy:

- lukostreľba, jazda na koni,
detské programy, jedlá z diviny a rýb
o 16.00 hod.

XI. Historické hradné hry

s účasťou domácich a zahraničných skupín

Úspechy novohradských divadelníkov :

ZOCHOVA DIVADELNÁ REVÚCA

- XXXVI. ročník krajskej súťažnej
prehliadky amatérského činoherného
divadla a divadla mladých

22. - 24. 4. 2010 - Dom kultúry v Revúcej
3. miesto: **Divadlo mladých**

pri OZ Timrava Lučenec

za hru Mgr. Art Kataríny Mišíkovej
„Kto sme? A sme vôbec?“

ROZPRÁVKOVÉ JAVISKO

- Krajská prehliadka dramatickej tvorivosti
detí a dospelých

15. - 16. 4. 2010 – Žiar nad Hronom

Nominácie na celoštátnu súťaž:

DS Sme! pri ŽSI pre sluchovo

postihnutých Lučenec : Nový kamarát
v kat. Scénická miniatúra

Ďalšie ocenenia:

DDS Eňoňuňo pri ZŠ s MŠ Kokava nad

Rimavicou: Cena za zvukovú kreativitu

Jankovi Šuniarovi v scénickej miniatúre

Veľký brat

Pokračovanie v budúcom čísle

Tak už sme sa rozbehli

Od októbra 2009 sa naša Základná škola
v Cinobani modernizuje vďaka podpore
EÚ, ESF. Od októbra pracuje tím učiteliek
na projekte: Ja, človek, súčasť prírody:
„Poz-nám, chránim, tvorím, viem.“ v rámci
ope-račného programu Vzdelávanie.

Všetky aktivity projektu sú naplno rozbe-
hnuté. Vyučujúce na prvom stupni ZŠ a vy-
učujúce environmentálnej a regionálnej
výchovy v 5. a 6. ročníku pripravujú pra-
covné listy pre environmentálnu a regio-
nálnu výchovu. Špeciálny pedagóg denne
vyučuje 6 - 7 hodín žiakov s poruchami
učenia. Ak máte doma takéto deti alebo
v škole takýchto žiakov, viete aký prínos je
špeciálny pedagóg na škole. Všetci učitelia
školy absolvovali 7 - dňové školenie – In-
tegrované tematické vyučovanie a ďalšie
tri školenia nás ešte čakajú. Konkrétne
školenie s tematikou environmentálnej vý-
chovy, IKT školenie a školenie Ako prac-
ovať so žiakmi s poruchami učenia. Žiaci
tretieho a štvrtého ročníka už absolvovali
4- dňovú exkurziu, pobyt v prírode, odkiaľ
máme neuveriteľne veľa zážitkov. Navští-
vili sme prameň našej najbližšej rieky-
Ipeľ, Čiernohorskú železničku, Dobročský
prales aj jaskyňu Bystrá. V máji nás čaká
stred Európy so žiakmi 5. a 6. ročníka a
v júni Orava a Liptov. Už sa všetci veľmi
tešíme.

Ale to ani zďaleka nie je všetko. Začali sme
maľovať a priestorovo upravovať triedy,
nakúpili sme výpočtovú techniku do všet-
kých tried zapojených v projekte, aj biele
tabule, obnovili a doplnili sme si kabinety
s neuveriteľne krásnymi didaktickými po-
môckami, na ktoré škola nemala peniaze
a učitelia len snívali o niektorých po-
môckach, pretože sme menšia dedinská
škola a neustále bojujeme o financie na
platy, prevádzku atď. „**Moderné vzde-
lávanie pre vedomostnú spoločnosť /
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov
EÚ.**

Mgr. Iveta Gajdošová,
manažérka projektu

Projekt na realizáciu v období od októbra 2009
do marca 2011 a je financovaný zo zdrojov EÚ

Európska únia

**MEDIÁLNI
PARTNERI**

REKUS - regionálny kultúrny mesačník. **VYDÁVA:** Novohradské osvetové stredisko, Kármánova 2, 984 01 Lučenec. Registrované na MK
SR – evidenčné číslo: EV 3991/10. **REDAKTOR:** Michal Abelovský, tel.: 45 12 703, 45 131 78. **GRAFICKÁ ÚPRAVA:** Renáta Adamová
ZODPOVEDNÁ: Mária Ambušová, riaditeľka NOS v Lučenci, fax: 047 /45 12 703.
E-mail: noslc@noslc.sk **TLAČ:** NOS v Lučenci, www.noslc.sk

NEPREDAJNÉ